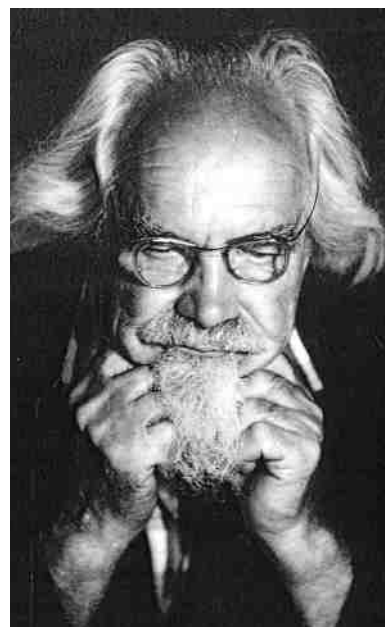

Antano Poškos laišakai bičiuliui

Kovo 10 d. sukako 120 metų, kai netoli Saločių miestelio įsikūrusiame Gripkelių kaime gimė žymus Lietuvos keliautojas, antropologas, esperantininkas Antanas Poška (1903–1992). Sostinės Antakalnio kapinėse jo kapą puošia vieno talentingiausių medžio drožėjų Ipolito Užkurnio sukurtas medinis kopyltstulpis. Jame įrėžti žodžiai iš rankraštyje likusios A. Poškos knygos „Artojų pėdomis“: „Gerojo Dievo vaikai arią žemę, augina gyvulius... Blogojo Dievo vaikai – plėšikai, teroristai.“ Nežinia, kada tokią išvadą padarė lietuviškasis odisėjas. Greičiausiai po kažkurios eilinės kelionės, į kurias ginė nuolatinis pasaulio pažinimo troškulys.

Nors apie A. Pošką paskelbta nemažai publikacijų, išleisti daugiausiai kelionių įspūdžiai „Nuo Baltijos iki Bengalijos“, atsiminimų knyga „Mano gyvenimo pasaka“, lyrinių miniatiūrų rinkinys „Requiem“, tačiau, anot Nepriklausomybės atkūrimo akto signataro Romualdo Ozolo, didysis keliautojas lieka dar neatrastas.

Antanas Poška, 1976 m.

Pasvalio Mariaus Katiliškio viešosios bibliotekos Rankraštyne saugomos A. Poškos rašytų laiškų ir atvirlaiškių bičiuliui Jaronimui Vinkeliui kopijos. Jas bibliotekai perdavė šviesaus atminimo Kiemelių

kaimo bibliotekininkė Konstancija Vinkeliėnė. Laiškų ištraukas viešai publikuoti leido J. Vinkelio anūkė, Pasvalio žemės ūkio konsultavimo tarnybos vadovė Eglė Baltrūnienė. Ji papasakojo, kad jos senelis Jaronimas Vinkelis gimė 1901 m. Saločiuose ir nuo vaikystės iki pat gyvenimo pabaigos bičiulivosi bei susirašinėjo su A. Poška. Atsikuriant Lietuvos valstybei, J. Vinkelis tapo savanoriu. 1920–1923 m. tarnavo Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Vytauto Didžiojo trečiajame pėstininkų pulke, kuriame buvo patikėtos fotografo pareigos. Didžiąją gyvenimo dalį J. Vinkelis praleido Biržų rajono Agenišchio kaime. Sukūręs šeimą susilaukė dviejų sūnų: Petro (gim. 1931 m.) ir Jeronimo (1932 m.). Gyvenimo saulėlydį J. Vinkelis sutiko Kiemeliuose pas sūnaus Jeronimo šeimą. Į amžinybę A. Poškos bičiulis iškeliavo 1991 m. rudenį. Jis gerai mokėjo latvių, rusų, vokiečių ir esperanto kalbas. Pastarosios dirbtinės kalbos didelis entuziastas buvo ir A. Poška. Tad gana dažnai jį susirašinėdavo šia kalba.

Ankstyvuojau susirašinėjimo laikotarpiu A. Poška į savo vaikystės draugą dažnai kreipdavosi „Mano brangus Hieronimai“, vėliau – „Mielas Jaronimai“, „Mielas ir vienintelis Drauguži!“ ir pan. Tai byloja itin šiltus abiejų Saločių krašto žmonių ryšius, kurie tęsiasi iki pat mirties.

Viliamės, kad iš įvairių susirašinėjimo laikotarpių pateikiamos

laiškų ištraukos padės geriau pažinti vieno žymiausių Lietuvos keliautojų turtingą pasaulėjautą, gyvenimo būdą. Laiškų ištraukos taisytos minimaliai.

...Mano brangusis! Jeigu aš galėčiau išreikšti savo nuoširdžiausius sveikinimus, juos išreikščiau muzikos garsais. Jei aš būčiau dailininkas, išdabiničiau juos spalvomis... Bet šiandien leisk man išreikšti juos paprastais žodžiais! Taigi, priimk mano sveikinimus su švento Angelo diena. (Kaunas, 1925 m. spalio 1 d.)

...Mano brangus Hieronimai, Jūsų laiškas Bagdade man suteikė labai daug džiaugsmo. Bet aš pamiršau, ar išsiunčiau Jums pašto ženklus, ar dar ne. Aš labai stipriai sirgau ir jau maniau, kad mirsiu. Tačiau dar gyvenu, nors ir labai kentėjau moraliai pamirštas lietuvių ir apleistas savo kelionės bendro. Dabar jau pasisekė įsiskverbti į aristokratų klasę, naudoju savo talentą drožti (skulptūras). Netrukus su dovana aplankysiu net persų šachą. Persijoje pasiliksiu galbūt dar 8–10 mėnesių. Dabar pradėjau 7000 puslapių kelionės nuotykių romaną, 10 tomų. (Teheranas, 1930 m. lapkričio 2 d.)

...Aš jau rengiuos kovo 10 d. pradėti aštuntąjį dešimtmetį. Kažkaip darosi viskas svetima, nebemiela. Nuolatinės smulkmenos kasdieniais reikalais gyvenimą daro nuobodžiu, vienodu. Nebedaug mūsų liko... Dirbu daug fiziniai, gal tas ir palaiko mane sveiku ir stipriu... Poilsio metu rašau knygas, studijas, atsiminimus, bet visa tai – ne spaudai, o šiaip sau – kad negaliu nerašęs būti... (Vilnius, 1972 m. rugsėjo 27 d.)

...Artinasi pavasaris ir traukia į sodą, kuris pernai liko visai apleistas. Norėtusi nors šiemet geriau susitvarkyti – naudoti tik tiek, kad iš savo vaisių ir uogų pasidarau vyno, nes uogienių turiu jau kelių metų

Draugų esperantininkų būrelis. Priekyje iš kairės: J. Vinkelis, A. Poška, A. Poviliūnas.

atsargas... Gaila, labai gaila, kad pats negali pas mane ilgiau atvykti. Labai esi man reikalingas jaunystės prisiminimus rašant. Patariu ir tau viską surašyti – tegul pasilieka ateinančioms kartoms, kad jos galėtų mus teisingiau suprasti. (Vilnius, 1978 m. kovo 23 d.)

...Dabar pasikeitus politikai ir man užsikrovė šimtai darbų, nes pradėjo leisti mano knygas. Jau išėjo „Indoeuropiečių pėdsakais“... Dabar jau ir mane pradeda vertinti, daug kas iš mokytų žmonių kreipiasi ir senieji draugai atsiliepia. Lankosi, giria – o man pikta, nes jau nebe-norėjo daugiau pažinties turėti... (Vilnius, 1988 m. liepos 20 d.)

...Gaila – pasenom ir daug ką spėjom pamiršti. Dabar vėl labai įdomus laikas – tiek daug tų naujienų, persitvarkymų, paslapčių, apie

kurias mes nežinojome. Taigi, tame sujudimo „kermošiuje“ vėl viskas išaiškėja – prisimenami mūsų jaunystės laikų siekimai. Visi nori pasigirti savo nuopelnais. Rėkia, kad jie didvyriai, nusipelnę, nukentėję. Nedaug tokių iki šiol liko ir dabar reikia juos pagerbti – taigi reikėtų ir Tau netylėti, juk buvai pirmas savanoris lietuviškoje armijoje. Būtinai parašyk savo prisiminimus istorijai... to reikia mūsų jaunimui, nes jiems buvo meluojama ir būtų nusikaltimas visa tai nutylėti... Taigi, Miels Jaronimai, nenusinešk į kapus tai ką turi – padaryk dar vieną paslaugą Tėvynei Lietuvai... (Vilnius, 1989 m. kovo 28 d.)

Parengė
Sigita KANIŠAUSKAS
Fotokopijos iš Pasvalio
Mariaus Katiliškio viešosios
bibliotekos Rankraštyno